

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת במדבר תשפ"ה

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם (א' ב')

פירש רש"י מי שאביו משבט אחד ואמו משבט אחר יקום על שם אביו. והנה כאן משמע דלמשפחות לבית אבותם הוא דבר אחד, ולהלן (ד' ל"ד) אצל בני לוי כתוב ויפקדו וגו' את בני הקהתי למשפחתם ולבית אבותם משמע דבית אבותם הוא דבר נפרד מלמשפחות, ועוד צ"ב דלהלן (ג' ט"ו) כתוב פקד את בני לוי לבית אבותם למשפחתם, דהקדים את בית אבותם למשפחתם. ומובא בשם הגר"י דבשבט לוי היו צריכים לידע את בית אבותם, מלבד מה שהיו צריכים לידע שהם משבט לוי וכמו בשאר השבטים, והוא כדי לחלקם למשמרות ולבתי אבות, [עי' רמב"ם פ"ג מכלי המקדש ה"ט], ולכך חילק בית אבתם ולמשפחתם דתרי מילי נינהו, משא"כ בישראל דא"צ לדעת אלא מאיזה שבט הם, כתוב למשפחתם לבית אבתם, וכפירוש רש"י דחדא מילתא היא, שהשבט נקבע לפי האב.

לגלגלתם (שם)

פירש רש"י ע"י שקלים בקע לגלגלת ע"כ. וברש"י לעיל (פסוק א') כתב דמנאן באחד באייר, וצ"ע דאיך הביאו קרבנות ציבור בא' בניסן, [כן איתא להדיא בירושלמי (שקלים פ"א ה"א)], והא עדיין לא הביאו מחצית השקל. ובמושב זקנים (פרשת תרומה) תירץ שהיו שהתנדבו מעצמן, וע"ע בטורי אבן (אבני שהם) במגילה (דף כט.), ועיין עוד בהעמק דבר ריש פרשת כי תשא.

ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם וגו' (א' ה')

מבואר שבמנין כאן השתתפו גם הנשיאים, וכן היה במנין הלויים מבן שלושים עד בן חמישים, וצ"ע מ"ט במנין הלויים מבן חודש לא השתתפו בו הנשיאים.

וביאר הגר"י שבמנין הלויים מבן חודש נאמר בו (ג' ל"ט) "על פי ה'", וכמו שאמרו חז"ל שמושה עמד בפתח האהל ובת קול יוצאת ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל זה, ולכך לא השתתפו בו הנשיאים, כיון שדינו להיות ע"פ ה'.

והנה בפרשת כי תשא כשנמנו בני ישראל ג"כ לא מוזכר שהיו הנשיאים, וצ"ע מ"ט לא השתתפו במנין.

וראיתי לבאר באופן אחר, דכל מה שהנשיאים הוצרכו למנין, הוא במנין שהיה לצורך מינוי כל שהוא, לכן אחרי חטא העגל שמנאום מתוך חיבתם רק לידע מנין הנותרים, וכן במנין הלויים מבן חודש שהיה רק כדי לפדות בהן את ישראל ולא לעבודת המשכן, [דהא נמנו גם תינוקות מבן חודש] לא השתתפו הנשיאים, משא"כ במנין בני ישראל כאן שהיה לצורך חלוקת הארץ ויצאה בצבא דהוי מינוי, וכן מנין הלויים מבן שלושים עד חמישים דהוי מינוי לעבודה, משום הכי גם הנשיאים השתתפו במנין.

ויהיו בני ראובן בכר ישראל וגו' (א' כ')

צ"ע דבכל המנינים מצינו שהיו במספר עגול, ואי"ז מסתבר שהיה כך, ובטעמא דקרא כתב שעגלו את המספרים, וכבר הקדימו בספר אמרי נועם (לאחד מהראשונים), וכתבו דמהאי טעמא אצל גד הזכירו מנין שאינו עגול, דכיון דמספרו היה חמשים לא היה להיכן לעגלו.

אמנם תמוה דאם עגלו א"כ אחר שצירפו את כל מספרי השבטים היה צריך שיצא מספר אחר, ושמעתי מאחי הגר"א שליט"א דבאמת המספר היה עגול, ואי"ז תמוה דהקב"ה קבע כן בהתחלה דאיסתכל באורייתא וברא עלמא, וכמו שקבע בהתחלה שיהיה י"ב שבטים.

והלויים למטה אבתם לא התפקדו וגו' וידבר ה' וגו' אך את מטה לוי אל תפקד וגו' (א' מ"ז)

צ"ב איך ידע משה שלא למנותם לפני שנצטוו ע"י, ותירץ הרמב"ן דמזה שלא נתמנה נשיא לבני לוי, ידע שאין למנותם.

והלויים יחנו סביב למשכן העדת (א' נ"ג)

לעיל (פסוק נ') כתוב "וסביב למשכן יחנו", וצ"ע טעם הכפילות, וכתב באבן עזרא דהכא פירש הטעם כדי שישמרו על המשכן ולא יהיה קצף על בני ישראל.

והגר"י ביאר דהיה ב' ענינים בחניית הלויים סביב למשכן, הא' לשמרו שבני ישראל לא יבואו, והב' כשאר השבטים שנתייחד להם מקום לחנייתם, וכע"ז מבואר במשך חכמה, שהקשה איך היו הלויים עם נשותיהן במחנה לוי, והרי בעל קרי אסור במחנה לוי, וביאר שהיו ב' חלקים במחנה, הא' החלק הקרוב למשכן שהיה משום העבודה בו, ושם היו רק הראויים לעבודה, והב' החלק הרחוק שבו היו הלויים עם הטף והנשים שאינם בעבודת השמירה.

ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות (שם)

הרמב"ן כתב דהכוונה שנצטוו לשמור בלילה סביב למשכן, והנה בפרשת קרח (י"ח ב') כתיב וילוו עליך וישרתוך, ופירש רש"י בשמירת השערים, ומשמע דהלויים היו טפלים לכהנים, וכן הוא לשון רש"י (להלן ג' ו') והלויים הללו מסייעין אותם, אולם ברמב"ם (פ"ג מכלי המקדש ה"ב) כתב שהמצוה היא על הלויים, ועיין בלשון הרמב"ם בספר המצות (עשה כ"ב) ובחינוך (מצוה שפ"ח).

ונסע אהל מועד (ב' י"ז)

פירש רש"י לאחר שני דגלים הללו [היינו יהודה וראובן], ובאבן עזרא כתב דקאי בין מחנה יהודה ובין מחנה ראובן, ושם היו בני גרשון ומררי, והקהתים היו עם אהרן ובניו בין דגל יהודה [וראובן] לבין דגל אפרים, וכן מבואר ברמב"ן בפרשת בהעלותך (י' י"ז), וצ"ל דמה שפירש רש"י כאן לאחר שני דגלים קאי אקהת.

והקשה בחידושי מרן ר"י הלוי מה הטעם שבפרשת בהעלותך מפורש חילוק המחנות של שבט לוי, דכתיב ונסעו בני גרשון ובני מררי, ולקמיה כתוב ונסעו הקהתים נושאי המקדש, ואילו כאן קחשיב רק בני קהת, ותירץ דהתם קאי בסדר המסעות, ומשום הכי מפרש לכולהו, אבל כאן מפרש סדר המחנות, ודין מחנה לוי יש רק לבני קהת.

ואת אהרן ואת בניו תפקד וגו' (ג' י')

בחדושי מרן ר"י הלוי האריך לבאר בשיטת הרמב"ם דחלוק דין עבודת הלויים שיש דין מינוי לכל אחד, מעבודת הכהנים שאין דין מינוי, וכן מדויק בפסוק, דעל הלויים כתוב (פסוק ט') ונתתה את הלויים לאהרן ולבניו נתונים וגו', היינו שהלויים עומדים תחת פקודת אהרן ובניו כמבואר בהרבה מקראות, והם ממנים אותם, ואח"כ כתוב ואת אהרן ובניו תפקד ושמרו את כהנתם, היינו שלאחר אין דין מינוי, אלא שומרים את כהונתם בכל העבודות.

מבן חדש ומעלה (ג' ט"ו)

פירש רש"י משיצא מכלל נפלים ע"כ. ולהלן (ג' י"ח) כתוב פקד כל בכור זכר מבן חדש, ופירש רש"י משיצא מכלל ספק נפלים. וביארו בזה דכאן היה המנין ע"פ ה', וכפירוש רש"י שהיתה בת קול יוצאת ואומרת כך וכך תינוקות יש, ומשום הכי לא שייד לומר כלפי שכינה ספק נפלים, משא"כ לקמן דלא כתוב ע"פ ה', שפיר י"ל ספק נפלים.

מישא רבינו ראש הישיבה שליט"א

במעמד סיום הש"ס בישיבה"ק לע"נ אשת ידיד הישיבה הר"ר משה רייכמן ז"ל מגדולי מחזיקי התורה ואמם של ידידי הישיבה בניה שיחי' – י"ז אייר תשפ"ה

מפירות לתורה – חיוב הכרת הטוב

ידוע המעשה עם רבי עקיבא שלמד שנים עשרה שנה וכשחזר הביתה שמע שאשתו אומרת אם היה שומע בקולי היה לומד עוד שנים עשרה שנה וחזר לאחוריה והוא הלך ללמוד עוד שנים עשרה שנה כדאיתא בגמרא בנדרים, כידוע שאלת מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שנים עשרה שנה רבי עקיבא לא היה בבית האם לא היה מן הדין שיכנס הביתה אפילו לכמה דקות, מדוע חזר לאחוריה, ומתרץ ששנים עשרה ועוד שנים עשרה זה לא עשרים וארבע, עשרים וארבע רצוף זה משהו אחר, שמעתי כשאמרו למרן הרב אלישיב זצ"ל את הקושיא והתירוץ אמר שלא מבין בכלל את הקושיא, מעיקר הדין היה לומד בלי הפסק רק לא היה לו רשות יותר משנים עשרה שנה, ברגע שיש לו רשות מהיכי תיתי להיכנס הביתה, יש פה מחלוקת, שתי גישות, רבי חיים שמואלביץ סבר שבן אדם מצד הפשטות היה צריך להיכנס הביתה מצד בין אדם לחבירו, הרי שנים עשרה שנה לא היה בבית צריך לחפש תירוץ למה לא להיכנס, הרב אלישיב אחז להיפך, בעצם צריך ללמוד רק צריך לחפש סיבות למה להיכנס הביתה.

אנחנו חשבנו פעם הרבה יותר פשוט לתרץ את זה, אם אדם יבוא ויציע לך מיליון דולר, לא תגיד לו תחכה רגע אני צריך לגמור לסדר את הענינים, אתה מפחד שהוא יתחרט, תגיד לו דבר ראשון תביא את הכסף אחרי זה נסדר, רבי עקיבא פחד היא הרי נתנה לו עכשיו הזדמנות לעוד שנים עשרה שנה, אם יכנס הביתה מי יודע מה יהיה, אם יהיה בבית אולי תגיד לו שישאר כבר, יכל להפסיד בשביל זה שנים עשרה שנה, לכן חטף מיד כששמע מה אמרה, חזר לאחוריה.

עכ"פ אנחנו רוצים לומר מזה מה שנוגע לענייננו, שמעתי שמרן הסטייפלער זצוק"ל סבר בגישה יותר מחמירה מרבי חיים שמואלביץ, הוא אומר שגם אחרי כל התירוצים הוא היה צריך להיכנס הביתה, אדם שנים עשרה שנה לא היה בבית גם אם היא מסכימה אין זה פוטרו מליכנס לביתו, רק אומר הסטייפלער שזה לא שהיא הרגישה שהיא מקריבה בשביל תורה, 'היא' רצתה שהוא ילך ללמוד, הוא הלך בשליחותה זה ענין אחר, אם היא היתה מרגישה שהוא רוצה ללמוד ומה אפשר לעשות תורה מעל הכל... כמו שאומרים להקריב בשביל תורה, אז זה לא תירוץ לא להכנס, חייב מדין בין אדם לחבירו להכנס הרי שנים עשרה שנה לא היה בבית, אלא הוא הלך בשליחותה, היא הבינה שיש לה חלק בכל התורה זה כבר ענין אחר, זה לא על חשבון האשה אלא אדרבה זה רצונה.

דיברו פה על המנוחה ע"ה שאנחנו עושים את הסיום הש"ס לע"נ, שהיא באמת זכתה להיות שותפה לכל המפעלים הגדולים, כידוע שאין מקום תורה שלבעלה לא היה יד ורגל בזה, הקשר שלו עם גדולי הדור אנחנו זוכרים אצל מרן הרב שך זצוק"ל, שזה היה משהו מיוחד ההערכה הגדולה, הוא היה גם מעביר דרך הרב שך הרבה הרבה כספי צדקה, וזה היה בשליחותה, לא שהיא הקריבה אלא היא היתה חלק מכל הענין.

דבר אחד אני יכול להגיד אמי ע"ה היתה מורה שבעים שנה והמנוחה היתה תלמידה שלה לפני שבעים שנה [מהראשונות], והיא תמיד אמרה לנו שהיא שמה עין עליה, והיתה נראית לה בתור ילדה כבר אישיות מיוחדת, והיא תמיד שאלה ורצתה לדעת לאן היא הגיע בסוף, ובאמת היא זכתה גם שהבית בית של תורה בית של חסד, וגם הבנים ממשיכים בדרכי אבות.

כמו שהזכירו פה הענין של הכרת הטוב, הציבור לא זוכרים פה כ"כ אבל אנחנו זוכרים, בעלה רבי משה ז"ל תמך הרבה בישיבה והיה לו תנאי שבשבועות ביארציט של האבא שיהיה פה שיעור כללי, בהתחלה מרן הראש ישיבה זצוק"ל היה מוסר פה את השיעור בשבועות אחה"צ, אח"כ השתנה והשיעור ממשיך עד היום, אבל מי שרצה ללמוד פרק בהכרת הטוב היה צריך ללמוד את זה מהראש ישיבה איך שהוא היה מגיע, וזה היה בשנים האחרונות שהדרך כבר לקח אולי ארבעים וחמש דקות כל צד, איך שהתאמץ ללכת בשבועות בצהריים אחרי לילה שלם של תורה, אני זוכר בשנה האחרונה שהראש ישיבה הגיע זה היה אחרי ארבעים וחמש דקות ככלות הכוחות, הראש ישיבה היה נראה ממש שהוא לא יכול בכלל לדבר, והוא אמר שיעור, וזה לא היה שיעור לצאת ידי חובה קושיא ותירוץ, אלא ראו שהוא סבר שאם חייבים אז שלא יהיה ספק, שזה יהיה שיעור לכל הדיעות, זה היה מהשיעורים הארוכים שלו וזה היה ביום טוב בלי מיקרופון ובלי שום דבר, זה היה לנו ממש ספר מוסר מה זה הכרת הטוב ומה זה יראת שמים, הוא לא נתן להראש ישיבה שקל אחד בשבילו הכל בשביל הישיבה, אבל הוא הרגיש שהוא מזכה אותו זה שווה הכל, הלוח ארבעים וחמש דקות וחזור ארבעים וחמש דקות ושיעור באמצע עד כלות הכוחות ממש, מי שזוכר זה היה מחזה נדיר, וזה לימוד בשבילנו שצריכים להכיר טובה למקום שנמצאים, כל אחד ואחד צריך להכיר טובה, כתוב שאביו מביאו לחיי העולם הזה ורבו מביאו לחיי העולם הבא, זה כמו רבו הישיבה מביאתו לחיי העולם הבא כל אחד צריך להכיר טובה. הקב"ה יעזור שהיא תזכה שכל מה שעושים הצאצאים וכל המשפחה יהיה לזכותה והישיבה בעז"ה תמשיך הלאה, ולנו יש ג"כ הרבה הכרת הטוב לר' יעקב שמוסר נפשו, הקב"ה יעזור שהוא יוכל הלאה להמשיך בעז"ה לגמור את בנין הישיבה בקרוב יחד עם כל מוסדות התורה בעז"ה.

לע"נ הגה"צ רבי יוסף אברהם

בן הג"ר פנחס וולף זצוק"ל

נלב"ע ד' סיון תשל"ט ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב נשגר קמיה רבינו ראש הישיבה שליט"א

לרגל הולדת הנכדה בת לחתנו הרה"ג ר' יהודה רוטשילד שליט"א,

יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת ממנו ומכל יו"ח

לתרומות להפצת הגליון ולהערות ולקבלת הגליון 055-7609999 ובמייל - RS244244@gmail.com

הגליון מופיע בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" ניתן לקבלו במייל a169258235@gmail.com